

Zita Izsó (Maďarsko)

Narozena 1986 v Budapešti. Na tamější univerzitě ELTE vystudovala práva, ale poté se začala věnovat výhradně literatuře. Publikuje od roku 2007. Básnířka, autorka divadelních her, literární překladatelka z angličtiny, francouzštiny, němčiny a španělštiny. Je rovněž redaktorkou několika internetových literárních portálů. Kniha *Oplocený les* je její čtvrtou samostatnou básnickou sbírkou.

ukázky poezie přeložil Robert Svoboda

Tlamovci svoje potomstvo

Nejvíc si z toho všeho pamatuju na sních.
Opřené o lokty jsme koukaly z okna
na nekonečnou bílou pláň,
když do dveří vrazili vojáci.
Tolik času mi ještě zbylo,
abych mladší sestru zatáhla do komory.
Zatímco jsme se tam schovávaly,
bolelo mě každé nadechnutí,
jako by mě bodaly bajonety nasazené na pušky,
a bála jsem se, že tam, kde mě probodly,
mi teď každý může sáhnout mezi žebra.
Potom byl všemu konec.
Najdou nás, sestra začne ječet,
já pevně zavřu oči,
abych neviděla, co s ní dělají.
Říká se, že ve chvíli největší nouze
uslyšíme Boží hlas.
Ale možná nemůžeš mluvit proto,
že nás nenosíš na dlani, pane,
ale v ústech
jako jezerní tlamovci svoje potomstvo.
Táhnou mě do zahrady, roztáhnou mi nohy.
Pusu mi zacpou sněhem, protože jim vadí
ten divný, táhlý a vysoký vřískot,
o kterém jsem ani já hned nevěděla, že vychází ze mě,
myslela jsem, že zase nějaký hlodavec hledal bezpečný úkryt
mezi izolací a střechou a teď nemůže ven,
a tak dlouho se vrhá proti prkenné překážce,
dokud si dokrvava nerozbije hlavu a není po něm.

Ale když mi zacpali pusu sněhem, přišla jsem
na to, že ten hlas vychází ze mě.
Sníh v mé puse pěkně pomalu taje
a voda mi pomalu protéká hrdlem.
Má přesně tu chuť,
jako když sněžilo a já a moje sestra
jsme vyplazovaly jazyky,
přestože od té doby, co je válka,
nic nemá svoji starou chuť,
ani mámina polévka,
ani prababiččina pečená jablka,
ani babiččin piškot,
zato chuť sněhu se vůbec nezměnila.
Máma řekla, že nás Bůh nenosí v ústech,
ale na dlani.
Ležím na studené zemi
a myslím na teplo tvé dlaně, pane.
Když jsou hotoví, vstanou,
ale nic neřeknou, všichni zůstanou němí.
Hory se zakusují do nebe
jako zuby do rtů člověka, když potlačuje řev.

Němota

Po probuzení krátkou chvilku
nevíš, co je to gravitace.

Ale pak si na pološero pomalu zvykneš
a už vidíš obrysy
vetchého bytového zařízení

a napadne tě,
že už zase zvítězily cizí jednotky,
alexandrijská knihovna shořela
a ten muž už tři dny leží ve svém skalním hrobě.

A jsi tak osamělá,
jako bys zůstala sama v Ráji.
Darmo jsi udělala velký pokrok,
získala dobré vlastnosti,

když nikde nikdo, kdo by to ocenil.

Cítíš se stejně
jako rostlina,
která vyhnula dřív, než byla objevena.

Byl by ti milý někdo, kdo by z tebe měl radost.
V duchu si představuješ mimozemšťana,
který dělá grimasy jako politici,
když vítají první novorozeňata roku.

Potom vstaneš
a nečekáš dál na něho ani na stvoření.
Každé ráno se z něčeho vymodeluješ,
z materiálu, který je právě po ruce,
přestože ses už týdny nepodívala do zrcadla.

Vztyčíš se do sedu.
Najednou slyšíš,
jako by za zdmi někdo plakal,
ale to tě jen matou smysly,
protože je tak těžké vzít na vědomí,
že tady, v tomto pokoji je s tebou
vše, co existuje.

Příjezd

Ti, kdo viděli jeho tvář, vědí,
že skutečný domov už nepoznáš,
Nenajdeš v něm tu hračku,
kterou jsi v sedmi letech ztratila na louce,
nebudou tam tvoje domácí zvířata, daleko zatoulaná,
a nebude tam ani ta tvoje omylem roztržená kresba,
kterou jsi tak dlouho oplakávala,

a přesto ti nebude nic chybět,
a nic taky nebude zbytečné,
ani čas už nepoplyne dál bez povšimnutí,
jako když se někdy z pytlíku začne sypat mouka
do nákupního košíku,

a bude tam on, posadí si tě na kolena,
a jako bys jen na chvilku usnula u filmu,
ti bude vyprávět,
jak by dál pokračoval tvůj život,
kdybys byla neumřela,

zvláštní bude jenom to,
že si na svoje někdejší rysy
vzpomínáš čím dál tím obtížněji,
máš strach, že zapomeneš svoji tvář
jako tváře dávno neviděných příbuzných,
ale pak se rozhlédneš
a poznáš se ve věcech kolem sebe,
ve stromě skloněném nad řekou svá ohnutá záda,
v kůře sloupnuté z jeho kmenu barvu svých vlasů
a přestaneš se konečně posedle hledat,
protože v tu chvíli už budeš všude.

A strach si do tebe už nikdy nenajde cestu.

Rybí polévka

Vykročil ke mně a já věděla,
co to znamená.
Chtěla jsem vařit rybí polévku,
ale rychle jsem zhasla sporák,
abych se náhodou nespálila,
kdybych upadla.
A křičel při tom,
že už jsem se zas bavila s každým hejskem,
a že se neslušně usmívám
jako rozepnutý poklopec
a nic mu není platné, že pořád točí řehťáčkou,
nedokáže ty anděly odehnat od úrody,
jsem na každého až moc hodná
a on pak spláče nad výdělkem.

Měli jsme velice malou kuchyň,
jako každé příliš časně vyznání,
dva jsme se v ní skoro nedokázali pohnout.

On se pořád blížil, já popadla nůž,
zeleninu jsem musela krájet nadrobno,
aby se uvařila doměkka, měl zkažené zuby,
taky si je mohl vylámat na těch tvrdých slovech,
která jsem si nedala za rámeček,
když mu nechutnal oběd.

A pak si naběhl.
Podle doktora jsem ho prý bodla,
já si nevzpomínám.
Jen jsem stála na místě s nožem v ruce
a myslela jsem na to,
jak mi už na trhu řekli,
že tenhle nůž není na čtvrcení,
udělám na něm zuby,
jestli zkusím odříznout svoje kořeny,
a na nový nebudu mít peníze,
takže pak ani nebudu mít čím pokrájet
všechno to, co polykám kvůli dětem.

Zavolala jsem záchranku,
protože se začal potácet,
doširoka rozevřel oči,
jako by si teprve teď poprvé všiml
lidí kolem sebe,
jako by se právě teď začal plnit okolním světem,
jako se plní vodou ztroskotaná loď,
což ji pomalu, ale jistě naklání na bok.

Mezitím ze zahrady přiběhly děti,
řekly, že se lekly, když mě slyšely křičet,
byly si jisté, že jsem umřela já.
A teď už nedokážu promluvit,
jako bych si nacpala do pusy kusy syrové zeleniny,
vůbec nejdou rozkousat,
nejsou totiž nakrájené dost nadrobno
a neuvařily se pořádně doměkka.

Hodně lidí je na mé straně,
ale já se potají bojím, že mě osvobodí
a řeknou ejhle, brána otevřená.

Mohu tedy jít,
ale musím se znovu naučit chodit,
a i když se držím,
v našem společném domově se zvrtné židle
zlomí hůl,
rozdrolí se mi půda pod nohama,
ukáže se, že všechno je měkké a slabé,
protože teď, když tu není,
se svět kolem mě čím dál víc roztéká,
už nevím, kde jsou nějaké stěny
a je mi
jako rybičkám přenášeným v sáčku

a s nikým si o tom nemohu promluvit,
jenom se stále obviňuju
a zdají se mi o něm samé hezké věci,
které se v životě nikdy nestaly,
například mě ve snu pohladí po ruce a říká,
že ještě nikdy nejedl něco tak báječného, že se v mé
rybí polévce potopily všechny chutě světa, celá Atlantida,
a dál nabírá lžící tu potopenou civilizaci,
zahrádku obehnanou živým plotem, bíle natřený dům,
naš život, který byl na počátku šťastný.

Led

Když mě mlátil, matka se zavřela do koupelny
a pustila vodu.
Ta doba mi připadala tak dlouhá,
že jsem přímo viděl, jak protéká kohoutkem celý Dunaj,
stejně jako jeho uchem zbytečné prosby o odpuštění.

Proč mě tříská, to jsem musel sám uhodnout,
když jsem na to nepřišel, mydlil mě tím víc,
típal na mé kůži vajgly z cigaret,
házet po mě plechovky od limonád
a každá se řítla k zemi
jako Columbia včetně posádky,
s mými příbuznými, kamarády, trenéry,
se všemi, od kterých jsem snad mohl čekat pomoc.

Hlavně byl rád, když mi mohl říkat,
že vypadám jako buzerant.
Svíral mi ruku,
jako by se do ní zakously čelisti mrtvého zvířete.
Někdy mě probudil uprostřed noci a začal mě mlátit.
Jindy mě vyhnal z domu v pyžamu a zamkl.
Říkal, že musím být tvrdý.
Na bolest jsem si zvykl.
Ran mi přibývalo
jako otisků zubů na mase hozeném potulným zvířatům.

Jen když jsem stál na ledě, cítil jsem svobodu.
Věděl jsem, že se mě nemůže dotknout,
když začnu bruslit.
Ostatní tušili, že něco není v pořádku,
ale všechno co viděli, byl jen vrcholek ledovce,
zavrtal se do jejich reality jako hrot nabroušeného kopí.

Zpráva

Byla jsem zrovna v cukrárně,
když mi zazvonil telefon.
Zvedla jsem ho až napodruhé,
protože nejdřív jsem musela na pult položit drobné,
abych si mohla vzít tvoje oblíbené cukroví. Když mi oznámili tu zprávu,
jedinou věcí, na kterou jsem mohla myslet, bylo, že to cukroví
ještě tři dny určitě vydrží,
ty tři dny jsou mojí jedinou šancí,
ještě tři dny se může zpráva ukázat jako mylná,
byl to někdo jiný nebo smrt vůbec není
a všichni, které jsme přikryli zemí, se najednou oklepou, opráší si šaty,
zasednou k našemu stolu
a řeknou ještě štěstí, že doběhli domů před bouřkou,
protože si nevzali kabát,
a nijak nám nevysvětlí, proč byli tak dlouho pryč.

Soukromá biologie

Byl právě jeden z nejchladnějších jarních dnů.
S druháky jsme přichystali terárium
a dali jsme do něho housenku,
abychom mohli pozorovat fáze jejího znovuzrození.
Chlapeček z Aleppa podotkl, že
úplně stejně vstanou z hrobů
mrtví příbuzní, které zavalil jejich třípatrový dům.
Ticho bleskurychle ztuhlo jako
beton nalitý do vyschlého koryta řeky.
Abych odvedla pozornost ostatních,
vymyslela jsem, že motýlovi, který se brzy vylíhne, dáme jméno.
I ten chlapeček navrhl jedno velice krásné,
divně znějící jméno,
až mnohem později jsem se dozvěděla,
že se tak jmenovalo antidepressivum
vyvinuté vysloveně pro děti,
které tenkrát už řadu měsíců užíval.
Než se motýl vylíhl, přestal do školy chodit.
Možná přišel na to, že se jeho slova nevyplní,
a nechtěl ostatním kazit radost.

Ale aspoň my jsme to trochu oslavili,
pozorovali jsme,
jak motýl roztahuje pomačkaná křídla,
pak jsme ho pustili ven, zavřeli jsme okno
a děti ho rozzářenýma očima sledovaly.
Neřekla jsem jim,
že venku je ještě zima, motýl brzo zmrzne.
Ať jen dál věří ve vzkříšení.

Poslední prosba

Mám takovou představu,
že se pak tma a světlo znovu slíjí
jako komponenty máminy barvy na vlasy.
Velcí vodní živočichové
vplují za čela umírajících,
aby jim chladivým pohybem ploutví zmírnili utrpení.

Ptactvo nebeské odletí zpátky
vysedět vejce zanechaná na jiných planetách
a rostliny ještě naposledy obrostou
to, co jsme nedokázali zapomenout.
Pak zmizí všechno, co bychom mohli mít rádi.
Budeme jako
osvětlené, prázdné terárium,
ve kterém ještě nikdo nezhasl
rozžhavená vlákna touhy.

My, co se navzdory všemu varování
zkoušíme udržet při životě,
sledujeme reprízu přírodovědného snímku
o druzích, které dávno vymřely,
a když uvidíme posledního šedého jeřába,
rozpláceme se, jako by byl naším dítětem,
na jehož porod jsme už příliš staří.
Pak u nás zaklepe správce domu, on bydlí pod námi,
a jako každý večer,
se zeptá, zdali jsme se dosyta najedli,
a my se pokoušíme nemyslet na to,
že srdce nadměrně milovaných dětí se rozskočí
jako vršek moučníku zapomenutého v troubě.

Poslední den posledních lidí
určitě skončí za svítání.
Noc budeme mít klidnou,
prostou jakékoli události,
jako je život té naší vzdálené příbuzné,
která se už léta nedokáže pohnout,
a když ji zkoušíme přesvědčit, aby vstala,
do úmoru opakuje,
že pro jednu osobu ona vařit nebude,
protože to je úplně zbytečné.

A nečekaně se z ní probudíme
jako steh, ve kterém to loupe,
stejně budeme i zírat.
Nikdo se nebude bát
a nikdo neřekne, abychom se k sobě přitulili
nebo se aspoň vzali za ruce.

A před sebou budeme mít tu vzdálenou příbuznou,
pořád se nechce hnout,
a jen opakuje to, co povídá vždycky při vaření,
slova jako přidáme,
nalijeme do hrnce,
smícháme,
zahustíme,
slijeme,
to, co jsme vždycky schovávali v rukou založených za zády.
Všechno, co máme.
Celý svůj život.

Vnitřní sluneční soustava

zatímco jdeš ze špitálu do špitálu,
a když vidíš novorozeně, zaručeně se rozbřečíš,
dostaneš návrh,
abys všechny vyslechla,
abys dovolila radám uhnízt se
a naklást do puklin tvého srdce ty jejich drobounké larvy,

které tě po vylíhnutí budou bláznivě obletovat,
jako Saturn obletuje prach tvořící jeho prstenec,

a potom konečně uvěříš,
že i ty jsi planeta,
na které jsou dány podmínky ke vzniku života,
a lékaři se jednou zasadí o to, abys i ty byla obydlená.